

І. Боднарчук

**Збірник
ДИКТАТІВ
з української мови
для шкіл і самонавчання**

Накладом автора

Торонто — 1974

І. БОДНАРЧУК

ЗБІРНИК ДИКТАТІВ

**з української мови для шкіл
і самонавчання**

Накладом автора

Торонто — 1974

В С Т У П

Від довшого часу в праці вчителя по наших школах відгувається брак збірника диктантів. Цим збірником хочемо хоч частинно заповнити цю прогалину. Тексти диктантів у цьому збірнику відповідатимуть, здебільша, позатковим класам, у яких навчання граматики, як окремого предмету, ще не уводиться, але поскільки тексти тут подані у системі від простіших до складніших диктантів, багато знайдеться тут корисного матеріалу і для старших клас.

З огляду на різний рівень шкіл, клас, а то й унів, визначити матеріал для окремих клас було майже неможливо. Тому вчителю доведеться підбирати диктати відповідно до рівня своїх унів.

Учителю набагато полегшить працю, коли й уні будуть мати збірник диктантів. Батьки вдома зможуть допомогти дітям у підготовці до написання того чи іншого диктанту, а в школі, після написання, уні зможуть обмінюватись зошитами і поправляти одні одним, звіряючи з надрукованим текстом.

Дуже важливе, щоб уні, поки написати речення, навчилися його правильно вимовляти та щоб розуміли його.

І. Боднарчук

І. НАВЧАЛЬНІ ДИКТАТИ

(Дещо з методики)

1. Графічний диктат

Графічний диктат застосовується переважно в початкових класах при заучуванні звуків, будови слова та поділу слова на склади.

Методика навчання: Учитель читає дітям речення із двох слів (діти повторюють), запитує, скільки слів у реченні та яке перше й друге слово. Після відповіді учнів учитель проводить на таблиці дві горизонтальні лінії (— —), а учні у себе в зошитах.

Учитель читає перше слово (з підкресленням поділу на склади — МА-МА), ділить горизонтальну лінію на дві частини, а далі робить аналізу звукову: читає перший склад і запитує учнів, з якої букви починається слово? Тоді ділить лінію на стільки частин, скільки у цьому складі є звуків. Опісля учитель викликає одного учня, щоб заповнив графіку потрібними буквами. Наприклад, речення — Мама пише. (— — — — — — — —).

Важливе, щоб учні весь час працювали: вимовляли хором слова за вчителем, аналізували і синтезували, записували у своїх зошитах, звіряючи з написаним на таблиці.

2. Попереджувальний диктат

Попереджувальним диктатом називаємо диктат з попереднім поясненням важких для писання слів.

Методика: Учитель записує на таблиці текст, підкреслюючи окремі слова, в яких учні частіше роблять помилки. Учні пильно вдивляються в буквенний склад слова і під керівництвом учителя роблять складову і звукову аналізу, або ж граматичний і орфографічний розбір. Після цього вчитель заслоняє папером написа-

ний текст, диктує учням кожне речення, а учні, повторюючи його за вчителем, записують у свої зошити.

Після написання учитель відслоняє текст написаний на таблиці, а учні звіряють з написаним у зошиті, роблячи потрібні виправлення. Учитель викликає до таблиці учнів, які зробили ті чи інші помилки в зошитах, і пропонує їм пояснити, чому і як треба писати дане слово.

У старших класах учитель завжди підбирає текст відповідно до заучуваного певного граматичного правила; перед написанням тексту його пояснює, далі читає текст окремими реченнями, учні повторюють речення і пишуть (один на таблиці, а всі інші у зошитах). Треба домогтися, щоб учні писали в зошитах самостійно, а потім звіряли з написаним на таблиці.

Приклад: Учень замість “книжка” написав “книшка”. Учитель питає учня, чому пишемо “книжка”, а не “книшка”. Якщо учень із старших клас, то він може пояснити це граматичним правилом, а в нижчих класах вистачить, коли учень скаже: пишемо книжка, бо кажемо книжечка, а не книшечка.

3. Пояснювальний диктат

Це диктат без попереднього розбору ортограм, без попередження можливих помилок. Проводиться він після цілого ряду вправ на те чи інше граматичне правило, для того, щоб пересвідчитись учителеві, як учні засвоїли собі дане правило.

Методика: Учитель попереджає учнів, що на наступній лекції буде пояснювальний диктат, учні мусять вдома повторити всі пророблені досі граматичні правила.

Учитель зачитує цілий текст, а опісля диктує окремими реченнями, учні пишуть з голосу вчителя. Можна одного з учнів покликати до таблиці, щоб у той сам час писав текст на таблиці, але учні не списують з таблиці, а пишуть зі слуху і тільки після того, як напишуть, звіряють з написаним. Коли ж диктат проводиться без використання таблиці, то при перевірці

один учень читає речення, а всі інші перевіряють у зошитах.

Під час написання пояснювального диктату учитель пояснює і записує на дошці слова, правопис яких невідомий учням.

4. Вибірковий диктат

Вибірковий диктат проводиться з метою закріплення одного якогось орфографічного правила. Учні з продиктованих слів вибирають тільки слово, що відноситься до заучуваного правила. Наприклад: учитель читає текст, учні виписують із нього дієслова, що належать до другої дієвідміни. Після написання учні пояснюють, чому ці слова пишуться так, а не інакше.

Вибірковий диктат дуже цінний, бо зосереджує увагу учнів на певному орфографічному правилі, економить час, учні усвідомлюють і засвоюють на практиці зв'язок слів у реченні.

5. Творчий диктат

Творчий диктат відрізняється від усіх інших диктатів тим, що він не диктується — учні не записують тексту по слуху, тут вони більш самостійно працюють (створять) на основі того, що вчитель виписує на таблиці або подасть їм текст, друкований на окремих листках, із пропущеними словами чи самими закінченнями слів.

Наприклад: поставити слова “школа”, “місто”, “сад” у відповідних відмінках з прийменниками: “в”, “коло”, “за”. Учитель виписує на таблиці іменники: “школа”, “місто”, “сад” і прийменники: “в”, “біля”, “за”. І виконує учням на таблиці один приклад:

в школі, в місті, в саду, в парку, —
а далі учні самі виконують.

Учитель виписує на таблиці цілий ряд слів на якусь тему (наприклад, “На оселі”), а учні створюють із них цілий твір, змінюючи дані слова, спочатку за пляном, що склав учитель, а потім уже за пляном складеним самостійно. Це, очевидно, у старших класах.

Такий творчий диктат готує учнів до самостійного письма. Він пов'язує правопис з розвитком усної і письмової мови. У початкових класах учні підбирають слова, не змінюючи форми слів.

6. Самодиктат

Учні заучують напам'ять якийсь текст (найчастіше короткі вірші), а опісля самі собі диктують. Перед написанням учні проказують завчений текст та повторюють певні правописні правила, що стосуються до цього вірша.

Написаний диктат перевіряється в класі: викликані учні зачитують текст і пояснюють правопис слів. Можна цей текст перевіряти також за читанкою, якщо він є у читанці. Самодиктат розвиває в учнів навички самостійного письма, виховує в них довільну увагу.

7. Диктат — завдання

Це такий диктат, при якому учні не тільки пишуть і аналізують текст, а й виконують певне правописне завдання. Цей диктат застосовується в класах, в яких учні вивчають уже граматику як окремий предмет.

Методика цього диктату така: повторюється певне правило, потім даються вказівки, як буде виконуватися диктат. Учитель на таблиці показує, як треба розграфити сторінку у зошиті. Наприклад:

Текст	Складні слова	Сполучні слова
-------	---------------	----------------

Після цього диктується речення, і учні, один на таблиці, а інші в зошитах, записують речення, аналізують виучувані ортографи і виконують дальшу роботу за поданою схемою. Залежно від підготовки учнів, вони можуть виконувати завдання самі або з допомогою учителя.

8. Диктат — переклад

У наших умовах, де першою мовою в учнів є, здебільша, англійська мова, переклад з англійської на українську мову — необхідний. Диктат цей можна застосовувати для порівняльно-граматичного і орто-

графічного розбору. Диктат-переклад сприяє виробленню навичок вільного перекладу з англійської (чи іншої) на українську мову і навпаки. Очевидно, його застосовується тільки для двомовних учнів. У різних країнах нашого поселення братиметься до уваги мову, яку учні вивчають: як другу чи першу мову.

Методика проведення такого диктату проста: Повторюється ортографічні правила, на які дається диктат. Учитель читає повільно текст, учні перекладають і записують у зошити. Учитель може виписати текст на таблиці або роздати учням написаний текст простий, дуже легкий, — для старших клас складніший. Один із учнів може виконувати даний переклад при таблиці, а інші у своїх зошитах. Доцільно буде перекладати окремими реченнями, щоб після кожного речення можна було робити аналіз при допомозі вчителя, при чому з'ясується (у старших класах) синтаксичні розходження двох різних мов.

9. Вільний диктат

Вільний диктат — це найпростіша форма переказу. Після вивчення певної теми граматики вчитель зачитує із "Збірника диктатів" відповідний текст, ставить учням запитання до прочитаного, тяжчі слова, правопису яких учні ще не знають, виписує на таблиці. Після цього учитель читає текст 2-3 рази, учні переказують, опісля читає ще частинами, а учні записують схоплений зміст не дослівно, а по-своєму. На наступній лекції аналізується окремі роботи з боку їх змісту та ортографічної, пунктуаційної і стилістичної грамотности.

Вільний диктат виробляє в учнів навик запам'ятовувати продиктоване, виховується уважність, кмітливість, логічна пам'ять, збагачується словник.

При написанні вільного диктату учитель дуже часто ставить певні завдання: вживання певних слів тощо.

Кожен із згаданих диктатів має ще й певну кількість варіантів, і вчитель дуже часто користується комбінацією цих варіантів, які взаємно себе доповнюють.

10. Контрольний (перевірочний) диктат

Контрольний слуховий диктат — це перевірка засвоєного учнями матеріалу. Перше учитель прочитає цілий текст (якщо диктат складається із зв'язкового тексту), пояснює незрозуміле, а опісля прочитає окремими реченнями, а учні записують. Коли речення довше, то воно диктується частинами, а не окремими словами. Треба привчати учнів запам'ятовувати і записувати речення не більше, як після дворазового читання. Але також дуже корисно повторяти речення цілою клясою (більше як два рази) так, щоб учні могли ціле речення написати без підказування.

Після написання учитель перечитає весь текст, учні самостійно перевіряють написане, опісля здають зошити вчителю. Учитель перевіряє зошити вдома, а на наступній лекції проводиться аналіз контрольного диктату.

У клясах, у яких учні не проходили ще пунктуації, учитель підказує розділові знаки під час диктату. Обсяг матеріалу для диктату (в наших умовах) по клясах буде такий:

- 1 кл. — 0 — 12 слів
- 2 кл. — 15 — 25
- 3 кл. — 30 — 40
- 4 кл. — 45 — 50
- 5 кл. — 55 — 65
- 6 кл. — 75 — 80
- 7 кл. — 85 — 90 слів і в такій пропорції аж до 12 кл.

II. КЛЯСА ПЕРША, ДРУГА, ТРЕТЯ І ЧЕТВЕРТА

Диктати в нашій школі застосовуються, почавши із 1-ої кляси другого півріччя. Тут подаємо тексти диктатів на всі граматики-орфографічні теми для кожної кляси, визначені програмою навчання. Учитель може вибирати диктати чи окремі речення відповідно до підготовки своїх учнів. Коли покажется, що даний диктат був затяжкий для учнів, той сам диктат можна повторити після деякого періоду навчання.

У першій частині подаємо диктати для початкових клас, у яких діти граматики (як окремого предмета) ще не вивчають, а в другій частині подаємо тексти диктатів для клас у зв'язку з навчанням граматики української мови. Але й це не зобов'язує учителя, коли він бачить, що його учням треба повертатися до початків, навіть і в старших клясах.

Приголосні тверді і м'які

(Букви: и, і; а, я; е, є; у, ю; м'який знак після приголосних)

Графічні диктати

I. 1. Діти пішли в ліс. 2. У лісі біг лис. 3. Лис живе у лісі. 4. Юрко написав листа. 5. З дерева падає листя. 6. Осінь.

II. 1. Діти рисували і малювали. 2. Гарне наше місто. 3. У місті багато вулиць. 4. Ця вулиця веде до парку. 5. У парку повно квітів. 6. Діти збирали квіти.

III. 1. Коло школи сад. 2. Сядь і пиши! 3. Мама купила сіль. 4. В Україні багато сіл. 5. Люди лупають камінь. 6. Надя втомилася. 7. Хоч сядь і плач.

IV. 1. Стоїть явір над водою. 2. Євген читає книжку. 3. Явір зелений. 4. Тиждень має сім днів. 5. Місяць вересень. 6. Жовтіє листя. 7. У полі дим. 8. У місті дім.

V. 1. Батько купив шість олівців. 2. Я люблю квіти. 3. Ти любиш яблука. 4. Вона любить пісню. 5. Люба спить.

Слова з буквою "і"

I. 1. Іван ніс книжку. 2. За містом ріс ліс. 3. Дід сів на стілець. 4. Кіт сидів на стільці. 5. Ніч була темна. 6. Місяць ясний. 7. Івась — мій брат.

II. 1. Біля міста ріка. 2. В ріці багато риби. 3. Іра плете вінок. 4. Віяв холодний вітер. 5. В лісі багато снігу. 6. На ріці лід. 7. Діти бігали коло річки.

III. 1. У нашому місті багато шкіл. 2. Літав літак. 3. У Віри гарна іграшка. 4. Сніг білий. 5. Лід холодний. 6. Дай мені щітку! — Щітка на стільці.

IV. 1. Марусі сім літ. 2. Юркові вісім літ. 3. Ірця їсть хліб. 4. Діти побігли на річку. 5. На річці дітям приємно.

Словник: Іван, ніс, містом, ріс, ліс, дід, сів, стілець, кіт, ніч, місяць, мій, біля, ріка, Іра, вітер, лід, шкіл, літак, лікарі, сніг, сім, літ, щітка, хліб.

Творчі диктати

1. Придумати і записати 6 слів, у яких буква "і" була б на початку слова, в середині і в кінці слова.

2. Скласти речення з таких слів: вітер, ріка, літо, робітник, лікарі.

3. Замість рисок поставити слова: діти, квіти, лісі, клясі.

1. У садку бавилися — — — — —.

2. В городі росли — — — — —.

3. Вовки живуть у — — — — —.

3. Ми вчимося в — — — — —.

Контрольні диктати

I. 1. Гарно було в лісі. 2. Діти збирали квіти. 3. Жовтілось листя. 4. Зіна читала газету. 5. Івась поспішає до школи. 6. У школі діти читають, пишуть і співають пісні. 7. Гарні квіти ростуть у нашому городі.

II. 1. Дід садив сад. 2. Сядьте і читайте. 3. Озеро було синє. 4. Люди сиділи на літаку. 5. Я люблю читати книжки. 6. Моя сестра любить співати пісні.

III. 1. Піди до крамниці по сіль! 2. Ми цілий тиждень провели на оселі. 3. Там цікаво проводили дні. 4. Ми багато співали та забавлялися. 5. У нашому місті багато вулиць. 6. Вулицями їздять авта. 7. Ми теж їздимо автом.

IV. 1. Бабуся оповіла нам цікаву казочку. 2. Євген любить слухати казки. 3. Біля городу росте яблуня.

4. В цьому році вона рясно зародила. 5. Хто працює — не бідує. 6. Праця виробляє в людині силу. 7. Праця кріпить і оздоровляє. 8. Зацвіла в саду яблуня. 9. Я люблю їсти яблука.

V. 1. У лісі росли ягоди. 2. Ярослав, Оля і Надя збирали ягоди. 3. Євген посадив явір. 4. Явори ростуть над рікою. 5. Я тебе просив зайти до мене. 6. У мене був Василь, Степан і Юрко. Вони гарно забавлялися.

VI. 1. Зіна сіла і написала листа сестрі Ірині. 2. Ірина живе в місті. 3. Там багато парків і домів. 4. Уліті люди сидять на ріці. 5. У ріці вода тепла.

VII. 1. Дід Яків любить сидіти на пасіці. 2. Маруся доглядає курчат. 3. Скільки тобі років? 4. Мені вісім років. 5. Чи ти вмєш читати? 6. Я вмю читати і писати. 7. Моя сестра прочитала багато книжок. 8. Я вже прочитав шість книжок. 9. Усі мені дуже подобалися.

Вживання букви "я"

Творчі диктати

I. Підібрати і записати 10 слів, у яких буква "я" була б на початку слова, в середині і в кінці слова.

II. Скласти речення з кожним із поданих слів: ялинка, склянка, лисиця, яблуня, цибуля.

Контрольні диктати

I. 1. Почалася робота на полі. 2. Поле зорали. 3. Почали сіяти. 4. Посіяли жито та овес. 5. Гарно в полі. 6. Сонце світило ясно.

II. 1. Богдан та Яків пішли до річки. 2. Біля річки росли явори. 3. Хлопці купалися в річці. 4. Вода в річці була тепла.

III. 1. Учителька йшла з дітьми на прогулянку. 2. Це було близько моря. 3. Море було синє. 4. Діти хотіли купатися. 5. Вода в морі була зимна.

Словник: Почалася, сіяли, посіяли, ясно, Яків, біля, явори, купалися, прогулянка, моря.

Вживання букви "ю"

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Юрко малює образ. 2. Юля з мамою живуть у місті. 3. Петро записався в юнаки. 4. Мама варить юшку. 5. На столі стояла склянка чаю. 6. Я мию зуби.

II. 1. Люба танцює. 2. Я співаю. 3. Кожного дня встаю дуже рано. 4. Мама каже: "Хто рано встає, тому Бог дає". 5. Восени віють холодні вітри. 6. Хлопці в нас юнаки. 7. Дівчата в нас юначки.

Перекладний диктат

I know. They sing. I hear. We answer. They are reading. My brother is at home. We are going to school. This is my mother. I study Ukrainian. What do you see there? The pencils are on the chair. I have book.

Творчі диктати

I. Підібрати і написати 9 слів, в яких буква "ю" була б на початку слова, в середині і в кінці слова.

II. Скласти речення з кожним із поданих слів: Юрко, юшка, юнак, Люба.

Вживання букви "є"

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Євгенія мие руки. 2. Ми слухаємо євангелію. 3. Євген гарно малює. 4. Пролітає сніг, падає до ніг. 5. Грає синє море.

II. 1. Марко співає. 2. Він знає багато пісень. 3. Пісні купує в книгарні. 4. Євгенія — Маркова сестра. 5. Вона грає на клярнеті. 6. Вони обидвоє грають і співають. 7. Їх єднає пісня.

Вибіркові диктати

Учитель читає речення, а учні вибирають слова з буквою є і записують їх на таблиці і в зошитах.

1. Хто багато читає, той багато знає. 2. Місяць світить, та не гріє. 3. Як працюєш — так і маєш.

4. Що посієш — те й пожнеш. 5. У громаді часто стрічаємо гарних людей. 6. Гарних людей єднає правда. 7. Радіє моє серце.

Творчі диктати

I. Придумати і записати 5 слів з буквою є на початку слова, в середині і в кінці слова.

II. Скласти речення з кожним з поданих слів: Приємно, віє, грає, сусідне, моє.

III. Замість рисок поставити пропущені слова: малює, зустрічаємось, єднає.

Найкраще — — — — — Степан. Ми з ним часто — — — — — у школі. Нас — — — — — дружба.

Контрольні диктати

I. 1. Євген часто виконує домашнє завдання. 2. Після роботи приємно проводимо час у парку. 3. У церкві священик читає євангелію. 4. У Канаді є багато міст. 5. Бабуся оповідає нам казки. 6. Батько дбає про нас. 7. Ми стараємось бути чемними. 8. Ми змагаємось за перше місце.

II. Надворі світає. Батько збирається до праці. Він працює інженером. Багато рисує. Мати готує батькові снідання. Батько запускає мотор, щоб авто нагрілося. Він нагадує мамі про листи. Мама занесе їх на пошту.

Словник: Євгенія, євангелія, Євген, малює, пролітає, падає, синє, грає, знає, купує, обидвоє, єднає, працюєш, маєш, стрічаємо, домашнє, приємно, дбає, стараємось, змагаємось.

Вживання буквоу "й", "йо"

Графічні диктати

I. 1. Мий руки милом. 2. Ми йдемо до школи. 3. Чий це олівець? 4. Йому сім років. 5. Йосип пише пером. 6. Мати оповіла нам гарну байку. 7. Багато читай!

II. Старий Андрій сидів на лавці. Йому вже 75 років. Він любить попивати чайок. Прийде додому і гріє чай. Усіх частує чайком. Люди його знають. Кожний з ним вітається, як старий, так і молодий. Андрій сидів на лавці, а біля нього сидів собака Кудлай.

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Андрійкові іде сьомий рік. 2. Степан знайшов крейду. 3. Сергійко одержав листа від свого знайомого. 4. Над морем літали чайки. 5. У клясі учні читали байку. 6. Дай мені слово!

II. 1. Гафійка знає багато казок. 2. Після обіду хлопці пили чай. 3. Ми любимо свій рідний край. 4. Старайся бути першим! 5. Пам'ятай пошанувати старшого. 6. Найкращі квіти ростуть у нашому городі.

III. Край наших батьків називається Україна. Старий Матвій багато нам оповідав про Україну. Найстарше місто в Україні — це Київ. Його оснували Кий, Щек і Хорив. Місто Київ благословив апостол Андрій. Київ лежить над Дніпром. Дніпро вливається до Чорного моря. В Україні урожайні поля. Не забувай, що Україна — твій рідний край.

Вибіркові диктати

Учитель читає, а учні вибирають слова з буквою “й” і записують їх на таблиці і в зошитах.

Бережи книгу: 1. Перед читанням книги помий руки. 2. Клади книгу на чистий стіл. 3. Обережно перегортай сторінки книжки. 4. Не перегинай листків. 5. Обгортай книгу чистим папером.

Творчі диктати

I. Скласти речення з кожним із поданих слів: край, урожай, читай, його, Йосип, старайся, умивайся.

II. Придумати й записати по три слова з буквою “й” на початку слова, в середині та в кінці слова.

III. Замість рисок поставити слова: чай, край, Йосип, йому, чужий.

1. Діти пили — — —. 2. Ми любимо свій рідний — — — —. 3. Учитель подарував — — — — книжку. 4. Його брат зветься — — — — —. 5. Я дам — — — — — свій зошит. 6. Тепліша своя сорочка, як — — — — — кожух.

Контрольні диктати

I. 1. Де добре, а дома найліпше. 2. Рідний куток найтепліший. 3. Мій брат пише листи. 4. Його запросили на концерт. 5. Марійка має гарні чоботи. 6. Йому вже восьмий рік. 7. Знайди мені цікаву книжку.

II. 1. Шануй рідну мову. 2. Я люблю мед, бо він солодкий. 3. Дай йому спокій, не турбуй його! 4. Він мій приятель.

Букви “дж”, “дз”

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Джмелі гудуть над квітами. 2. Хлопці пішли до джерела. 3. У джерелі зимна вода. 4. Дзвонять дзвони, скликають людей до церкви. 5. На пасіці є бджоли.

II. 1. Дзвонить дзвінок, пора у школу. 2. Дзень, дзень, уже білий день. 3. Бджоли маленькі, а користи від них багато. 4. Сьогодні день народження Люби. 5. У Наді дзвінкий голос. 6. Раджу вам більше читати.

III. 1. Дзеркало висить на стіні. 2. Василькові обірвався гудзик. 3. Корову вкусив гедз. 4. Принеси мені джаган. 5. Джаганом довбають землю.

Вибірковий диктат

Учитель читає, а учні вибирають слова спочатку з буквами “дж”, а потім з буквами “дз” і записують їх.

1. Я сиджу на камінці
із сокирою в руці,
тешу нею покільці.
Я город загороджу
і капусту посаджу.
2. Ми дзвіночки,
лісові дзвіночки,

славим день.
Ми співаєм,
дзвоном зустрічаєм день!
День.

Творчі диктати

I. Записати повні відповіді на запитання:

1. Де гудуть джмелі? 2. Куди пішли хлопці? 3. Яка вода з джерела? 4. Що дають нам бджоли? 5. Де висить дзеркало? 6. Куди кличе нас дзвін?

II. Скласти речення із таких слів: гудзик, кукурудза, дзвоник.

Контрольні диктати

I. 1. На фермі росте кукурудза. 2. Дзвоник будить нас до школи. 3. Дмитра пожалили джмелі. 4. Раджу вам більше писати.

II. 1. Хлопці пили воду з джерела. 2. Вода з джерела була зимна. 3. У лісі чути дзвінки голоси дітей. 4. Там ростуть дзвіночки. 5. Степан перебирається на іншу вулицю. 6. Посаджу в городі квітки.

Буква "ф"

Попереджувальні зорово-слухові диктати.

I. 1. Мій брат Федь гарно співає. 2. Фермер працює на полі. 3. Хлопці грали у футбол. 4. Мій батько працює на фабриці. 5. Марійка прислала Наді своє фото.

II. 1. Дзвонить телефон. 2. Фотограф зробив нам фотографію. 3. На пошті є телеграф. 4. Біля нашої школи є чудовий фонтан. 5. В Африці живуть негри.

Творчі диктати

Скласти речення з кожним із поданих слів: фабрика, фотограф, фарба, фіги.

Контрольні диктати

I. 1. Ми були на фермі. 2. Фарма велика і гарна. 3. Я малюю фарбами. 4. Ми грали у футбол. 5. Фотограф зробив нам фото. 6. У хаті є шафа.

II. 1. Фермери працюють на полі. 2. Діти гралися біля фонтана. 3. На фабриці виробляють папір. 4. Богдан має новий патефон. 5. У нас дома є телефон. 6. Іван Франко — великий український поет.

Словник: Федь, фарма, футбол, фабрика, фото, фотограф, телефон, фотографія, фонтан, Африка, фіги, шафа, фарба, патефон, телеграф, Франко.

Перекладні диктати

I. 1. She teaches me. 2. They hear. 3. They are reading. 4. Taras talks with Ihor. 5. The neighbors help Ivan. 6. Nadia has a pencil. 7. Petro and Oleh are singing.

II. 1. What day is today? 2. Today is Monday. 3. What day will it be tomorrow? 4. The airplane flies two hours. 5. The pencil is on the chair. 6. December, January and February are winter months. 7. The first day of the week is Sunday.

Контрольні диктати

I. 1. Юрко сидить і мовчить. 2. Василь їсть хліб. 3. Ведмідь живе в лісі. 4. Гриць поспішає до школи. 5. Ідіть до школи! 6. Пишіть листи! 7. Андрій любить читати книжки. 8. Сестра купила сіль. 9. Лізь на нашу яблуню!

II. 1. Батько купив мені олівець. 2. Учитель навчає нас читати й писати. 3. Дзвонить телефон. 4. Хтось мені телефонує. 5. Повіває теплий вітерець. 5. Кравець шие костюм. 6. Горобець перелітає з дерева на дерево. 7. Ходіть до нас, дам вам вишень.

III. Прийшов місяць квітень. Фермери працюють на полі. Вони орють і сіють. Посіяли овес і ячмінь. Зелениють поля. Співають пташки. У хмарах гудуть літаки. По морю плив жовтий корабель. Івась чистить одяг. Гриць гарний учень. Він любить багато читати. Василь учить молодшу сестричку читати.

Словник: Сидить, мовчить, їсть, Василь, ведмідь, Гриць, ідіть, пишіть, любить, сіль, лізь, олівець, учитель, дзвонить, хтось, вітерець, кравець, го-

робець, ходіть, вишень, місяць, працюють, орють, сіють, ячмінь, зеленіють, співають, гудуть, корабель, Івась, учень, чистить, учить.

Буква “ь” (м’який знак) у середині слова

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Грицько поважає свою вчительку. 2. До школи зовсім близько. 3. Під ногами слизько. 4. Дядько Петро подарував альбом.

II. 1. Батько сидів на стільці. 2. У кімнаті стояв стіл. 3. Ольга помилась, а потім збиралася до школи. 4. Стрільці боролися за волю України. 5. Широко лунала стрілецька слава. 6. Богдан Хмельницький був гетьманом України.

Творчі диктати

I. Скласти речення з кожним із поданих слів: учителька, Василько, письмо, сядьмо.

II. Придумати й записати 5 слів з м’яким знаком у середині слова.

Контрольні диктати

I. 1. Біля нашої школи ростуть вишні. 2. Фермери мають свою читальню. 3. Грицько з батьком пішли ловити рибу. 4. Дядько Степан пасе кізеньку. 5. У городі квітнуть квітоньки. 6. Ми їхали саньми. 7. Вони їхали кіньми. 8. Дорога була дуже слизька.

II. 1. Василько пильно вчиться. 2. Цієї зими були сильні морози. 3. Скільки коштує твоє пальто? 4. Наші батьки дуже турбуються нами. 5. Ольга любить редьку. 6. Ганнуська копає грядку. 7. На грядці росли тюльпани.

Словник: Грицько, вчителька, близько, слизько, дядько, альбом, стільці, Ольга, стрільці, Хмельницький, гетьман, письмо, сядьмо, читальня, батько, кізенька, квітонька, саньми, кіньми, Василько, пильно, вчиться, сильні, скільки, пальто, турбуються, Ганнуська, тюльпани.

Букви “ьо”

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Зима цього року була тепла. 2. Льон росте в полі. 3. Сьогодні гарний день. 4. Озера вкрились льодом. 5. Вони живуть на третьому поверсі.

II. 1. У школі багатьох учнів нагородили книжками. 2. В альбомі намальовано церкву. 3. Одного літнього дня ми вибралися на ферму. 4. В синьому небі літали орли. 5. Василь цього літа буде на оселі.

Контрольні диктати

I. 1. Цього року був гарний урожай. 2. Сьогодні деякі учні спізналися у школу. 3. Річки та озера вкрилися льодом. 4. У нього були гарні книжки. 5. По синьому морі пливли кораблі. 6. Літнього ранку вибралися хлопці на ферму.

II. 1. У нього в очах стояли сльози. 2. На образі намальовано козаків. 3. Цього року він одержав гарні оцінки. 4. Мій брат учиться на третьому курсі. 5. Дядько був сухий, мов пеньок. 6. Василь перейде до сьомої класи.

Вживання “ь” та сполучення “ьо”

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Ясно світить сонце. 2. Сьогодні третього травня. 3. Повіває теплий вітрець. 4. Дорогою їдуть стрільці. 5. В одного стрільця на грудях дзеркальце. 6. Пишіть листи до знайомих у Францію. 7. Степан вивчає французьку мову.

II. 1. Лікар відвідав хвору вчительку. 2. На шкільному дворі є спортовий майдан. 3. Мого товариша звуть Васильком. 4. Сьогодні ми прочитали цікаву казку. 5. Цього року відзначаємо роковини Тараса Шевченка.

Творчі диктати

I. Скласти речення з кожним із поданих слів: день, жовтень, льотерія, оселедець.

II. Придумати і записати 5 слів з м'яким знаком на кінці слова.

III. Придумати і записати 5 слів з м'яким знаком в середині слова.

IV. Придумати і записати по 5 слів із сполученнями йо,ьо.

Контрольні диктати

I. 1. Моя сестра Марійка вчиться на університеті. 2. Я вчуся в третій класі. 3. Мого приятеля звать Льюня. 4. Цього року учні нашої школи відвідають музей. 5. Андрійко знає багато байок. 6. Його навчила бабуся Ольга. 7. Я отримав листа з Франції. 8. У Франції живуть українці. 9. Ми часто співаємо українські пісні.

Велика буква в назвах країн, міст, сіл, вулиць, річок, морів

I. 1. Наші батьки приїхали в Канаду з України. 2. Столицею України є місто Київ. 3. Київ лежить над Дніпром. 4. Дніпро — це могутня українська ріка. 5. Дніпро вливається в Чорне море. 6. Найкраща вулиця в Києві — це Хрещатик. 7. Тарас Шевченко дуже любив Дніпро. 8. У своїх творах він дуже часто згадує про нього. 9. У Києві багато церков і старовинних пам'ятників. 10. Гарне також в Україні місто Львів.

Вибірковий диктат

Учитель читає речення, а учні вибирають слова, що пишуться з великої букви, і записують їх на таблиці і в зошитах.

I. 1. У місті Вінніпегу є пам'ятник Тараса Шевченка. 2. Мій батько купався у Дніпрі. 3. Я люблю слухати розповіді про Україну. 4. Нашу вчительку звать Маруся Стрілецька. 5. Учитель читав нам про Лесю Українку. 6. В місті Торонто будують пам'ятник Лесі Українки. 7. Найкраща церква в Києві — це собор св. Софії. 8. Я живу на вулиці Квін. 9. Мій брат Андрій студіює медицину. 10. Собачка Брисько — дуже мудрий песик.

Скласти і записати повні відповіді на подані запитання.

I. 1. В котрому місті ти живеш? 2. Як зветься твоя мама? 3. На котрій вулиці ти живеш? 4. До котрої церкви ти ходиш? 5. Назви книжки, які тобі подобались. 6. Як зветься директор твоєї школи? 7. Назви декілька міст, озер, організацій!

Перекладний диктат

1. I am glad that I live in a large city. 2. I live there with my mother and sister. 3. The new house is small but very comfortable. 4. It has large windows and we have plenty of bright light. 5. Yesterday mother was washing the large windows and sister Ann was washing the small windows, the tables and chairs. 6. The chairs are wooden. 7. The tables and chairs are made of oak, but the bed is made of iron. 8. The chairs are strong and the bed is comfortable. 9. I see tall trees through the window. 10. There are birds' nests on the green trees. 11. There are many birds' nests in the green forest.

Апостроф

I. 1. Очі матері світилися великою любов'ю. 2. Дівчата і хлоп'ята бавилися м'ячем. 3. Тут на цій вулиці колись росли бур'яни. 4. Мій брат уже п'ятий рік навчається в школі. 5. На розі вулиці стоїть білий кам'яний будинок.

II. 1. У Торонто будують пам'ятник. 2. Маленьке гороб'ятко випало з гнізда. 3. Для розвитку пам'яті треба вивчати вірші. 4. Нас було п'ятеро у батьків. 5. В саду росла м'ята та любисток. 6. Я з матір'ю ходила на річку.

III. 1. Сім'я вечеряє коло хати. 2. Полум'я піднялося високо. 3. Я пам'ятаю багато віршів. 4. Хлопець грався м'ячем. 5. Наталі пішов п'ятий рік. 6. Здоров'я — це найбільше багатство. 7. Пам'ятай день святий святкувати!

Творчі диктати

1. Скласти речення з кожним із поданих слів: м'яч, здоров'я, матір'ю, сім'я.

Контрольні диктати

I. 1. На шкільному подвір'ї бавляться діти. 2. Збори почалися о п'ятій годині. 3. Як ми не приспішимо, то вони затягнуться до дев'ятої. 4. Ми з матір'ю ходили в кіно. 5. У моєї сусідки дуже неслухняні хлоп'ята. 6. Кожного ранку я годую голуб'ят.

II. 1. Трава пожовкла і зів'яла. 2. На городах треба вчасно виполовати бур'ян. 3. Пташки їдять різних черв'яків. 4. Андрій Плав'юк купив п'ять кольорових олівців. 5. Лариса вивчала вірші напам'ять. 6. Василь був завжди пильний і обов'язковий. 7. Степан теж виконував свої обов'язки дуже акуратно.

III. 1. Іван Франко знав Шевченкового Кобзаря напам'ять. 2. Вічна пам'ять героям поляглим в боях за волю України. 3. Вони з честю здійснили свій обов'язок. 4. За вікном ластівка в'є гніздечко. 5. Леся Українка горіла великою любов'ю до свого народу. 6. Українська мова дуже багата на різні прислів'я. 7. В Україні зустрічаємо багато дерев'яних церков.

Словник: здоров'я, пам'ять, сім'я, обов'язки, полум'я, подвір'я, узгір'я, матір'ю, м'яч, солов'ї, бур'ян, п'ють, в'ють, п'ять, дев'ять, дерев'яний, солон'яний, ім'я, м'який, з'їдати, з'їжджати.

Голосні и, і після ж, ч, ш, щ

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Бережи здоров'я. 2. Книга вчить, як на світі жити. 3. Хто багато читає — розуму набуває. 4. Моя сестра бачила багато убогих дітей. 5. У Якова завжди дуже чисті зошити. 6. Чужино, чужино, чом у тебе студено?

Вживання букв "х", "г", "г"

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Хата нова. 2. Гуска гегає. 3. Ходім у лісок. 4. Хтось там співає. 5. Гарна погода.

II. 1. Гриби ростуть у лісі. 2. Ходить гарбуз по городу. 3. Гуси плавають.

III. 1. Годинник показує нам години. 2. Тихо вода човен носить. 3. Не буде в нас страху. 4. Гуде паровіз. 5. Гріх зневажати матір.

Замість рисок поставити слова з дужок.

I. 1. Він часто — — — — — до школи. 2. У нього є — — — — — книжка. 3. У городі росте — — — — —. 4. До нас приїхали — — — — —. 5. Порожня бочка — — — — —.

(ходить, гарна, горох, гості, гуде)

II. Складіть речення з такими словами: страх, гріх, холод, голод, Бог.

Перекладні диктати

I. 1. I go with John very often. 2. What mountains do you know? 3. Whom do you see? 4. Do you speak Ukrainian? 5. I wont speak to you. 6. I have bread 7. She speaks very well.

Контрольні диктати

I. 1. Ми заходимо в церкву. 2. Тут чудово співає хор. 3. Говоріть правду. 4. У городі ростуть гарбузи. 5. Захуйте свої книжки. 6. У неї гарний голос.

II. 1. До нас приїхали гості. 2. Ходи зі мною на прогулянку. 3. Я також співаю у хорі. 4. Мій батько читає газету. 5. Він дав мені гроші на книжки.

III. 1. У Канаді гарно жити. 2. Тут ми не знаємо ані холоду, ані голоду. 3. Хто хоче багато знати, мусить учитися. 4. У городі ростуть гарбузи, огірки і горох. 5. На деревах сиділи горобці. 6. Хвалити Господа, у нас усе гаразд.

Словник: хата, гуска, гарна, гриби, гарбуз, ходити, город, хтось, когось, годинник, тихо, страх, гуде, гріх, хочу, гості, ходжу, гори, хори, говорити, прогулянка, газета, гроші, холод, голод, багато, огірки, горох, горобці, хвалити, Господь Бог.

Контрольні диктати

I. 1. У нашому місті робітники побудували новий міст. 2. Біля озера росли високі дерева. 3. Сьогодні

книгарня була відкрита до дев'ятої години вечора. 4. Літак високо летів над нашим містом. 5. Принеси мені свої контрольні роботи. 6. Десь далеко в густому лісі кричали сови.

II. 1. На дереві весело стрибала білочка. 2. У нашому саду росте виноград. 3. Ми щодня поливаємо квіти. 4. Школа широко відкрила нам свої двері. 5. У хаті треба завжди скидати шапку. 6. На небі пливуть білі хмарини.

III. 1. Половина листя на деревах уже пожовкла. 2. Користайте з кожної прочитаної книжки. 3. Одна дівчина виплела вінок і кинула його в річку. 4. Кожного ранку Дмитро вмивається холодною водою. 5. Наші знайомі мешкали на третьому поверсі. 6. Як закінчиш читати цю повість, позичиш мені. 7. Ми нетерпеливо дожидаємо вечора, щоб піти в кіно. 8. Сьогодні проходить цікавий науковий фільм.

Узагальнюючі диктати і вправи

I. 1. Кожного літа відпочиваємо в оселі Барвінок. 2. Приємно проводимо час біля річки. 3. У річці вода досить тепла і завжди чиста. 4. Інколи видно на дні плаваючі рибки. 5. Ви завжди нам обіцяєте, але ніколи не дотримуєте слова.

II. 1. Богдана Хмельницького уважаємо найбільшим гетьманом України. 2. Перша перемога Хмельницького в боях з поляками була на Жовтих Водах 1648. 3. Після перших перемог Хмельницького Україна спалахнула вогнем повстання проти поляків. 4. Українці бажали своєї самостійної держави. 5. Польський король визнав Хмельницького гетьманом України.

III. 1. У нашому місті зорганізувалася молодеча організація. 2. До цієї організації вписалось поверх п'ятдесят членів. 3. Сходина членів відбуваються кожної суботи. 4. Головою молодечої організації обрано Петра Задорожного. 5. Голова заплянував нову працю. 6. На одних сходах уже відбулась лекція з історії України.

IV. 1. Учнів зацікавив останній полет на Місяць. 2. У класі учитель влаштував гутірку про полети на

Місяць. 3. Дуже цікаві питання поставив учень шостої класи Гриць Липчук. 4. На всі питання учитель мусів дати точні відповіді. 5. Друга гутірка в нас відбудеться після наступного полету.

Творчий диктат

Замість крапок поставити пропущені закінчення слів.

I. 1. Я напиш... листа до своїх знайом... 2. Наш священик прочит... нам цікав... статтю. 3. Васил... батько подарув... золот... годинник. 4. Василь дуже втішив... золот... годинником. 5. Він обіцявся краще вчит... в школ...

Подвоєння приголосних

Графічні диктати

I. 1. Школа дає нам знання. 2. Учні добре підготувалися до читання. 3. Учителка дала учням домашнє завдання. 4. Петро одержав перше відзначення. 5. Андрій розказав цікаве оповідання. 6. На стіні висить годинник.

II. 1. Маруся закінчила своє миття. 2. У Канаді люди мають добре життя. 3. Робітники вивозили сміття. 4. Василина Христюк має добре знання. 5. До кого належить це плаття?

III. 1. Ганнуса гарно розчесала своє волосся. 2. Скульптор зробив погруддя Франкові. 3. Щоб не пішло усе це у забуття. 4. У нашій школі був суддя. 5. Прибери шкільне приладдя! 5. Батько купив Василькові гарний співаник.

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Проміння сонця освітило ліс. 2. Юрко постриг своє волосся. 3. Помешкання треба щодня провітрювати. 4. У дівчат були радісні обличчя. 5. Суддя судить злочинців.

II. 1. Велике значення в житті людини має електрика. 2. Приємно проводимо час на спортових заняттях. 3. У нашої вчительки — великі знання. 4. На

фармі чути вже гудіння тракторів. 5. Ми уважно слухаємо пояснення учителя. 6. На фабриці виробляють дешево взуття.

III. 1. Осіннє сонце світить, та не гріє. 2. За відмінне навчання він отримав першу нагороду. 3. Діти люблять малювання. 4. Саме нарікання нічого тобі не дасть. 5. У нашому городі росте пахуче зілля. 6. Ясне сонце лле проміння у моє вікно.

Творчі диктати

У кожному реченні додати останнє слово.

I. 1. У школі ми набуваємо корисні... 2. У Донбасі добувають... 3. Наша школа проробляла цікаві... 4. У Степана було чорне... 5. Поверни до мене своє... 6. У полі налилося зерном...

II. Скласти речення із слів кожного рядка.

1. Приміщення, школи, нашої, світле, просторе, гарне.
2. Івана Франка, ми, гарне, оповідання, прочитали.
3. Батько, взуття, для, всієї, купив, сім'ї.
4. Кримінальних, судив, суддя, злочинців.

Контрольні диктати

I. 1. У стінній газеті учні писали про свою прогулянку в ліс. 2. Сестра Оксана купила в місті огіркове насіння. 3. Учні приготувляли до лекції шкільне приладдя. 4. Пташка пишається своїм пір'ям, а людина своїм знанням. 5. Весною природа будиться до життя.

II. 1. У наших сусідів відбулось дуже гучне весілля. 2. Мені це обличчя було досить знайоме. 3. На перерві дівчата займалися своїм шиттям. 4. Після навчання хлопці вибралися на футбольне змагання. 5. Петро з Ганнусею вчаться в нашій школі на відмінно.

III. 1. На годині читання ми були всі дуже зацікавлені. 2. Ми прочитали, як Панас на узліссі кізку пас. 3. Життєвий шлях буває інколи дуже складний. 4. На фармі робітники зсипали до збірників збіжжя. 5. Він був страшенно захоплений цим оповіданням. 6. Хто знання має, той і мур зламає.

Словник: знання, дихання, писання, проміння, єднання, спання, снідання, життя, взуття, шиття, рілля, збіжжя, обличчя, знаряддя, суддя, волосься, узлісся, перенісся, колосся, сміття, страшенний, туманний, вогненний, ранній, кінний, стінний, лле, бадилля, зусилля, вугілля, зілля, сонний, денний, відмінний, незмінний.

Прийменники перед назвою предмета

Графічні диктати

I. 1. В село із лісу вовк забіг. 2. Пишається над водою червона калина. 3. Івась із матір'ю жив близько школи. 4. Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть. 5. Мокра від дощу блищала трава на сонці.

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. На березі річки ростуть явори. 2. На грядці учні посадили помідори. 3. В ріках та в озерах багато риби. 4. Біля школи зібралися хлопці і дівчата. 5. У наших домах українська розмовна мова.

II. 1. У Монреалі живе багато французів. 2. Французи одержують допомогу із Франції. 3. Тут вонимагаються допомоги від уряду. 4. У Монреалі французів пізнаєш по їхній мові. 5. Вони сміються з народів, які гублять рідну мову.

III. 1. Біля школи стояло багато дітей. 2. Вони ждали на дзвінок. 3. Після дзвінка зайшли всі в класу. 4. За школою залишився малий Богдан. 5. Мати взяла його за руку і завела в класу. 6. У класі він почувався свободніше.

Творчі диктати

Дати повні відповіді на запитання.

I. 1. Де стояли діти? 2. На що вони ждали? 3. Що зробили вони після дзвінка? 4. Хто залишився за школою? 5. Що зробила мати з Богданом? 6. Як почувався Богдан у класі?

II. Замість крапок поставити закінчення у словах.

1. Ми прийшли у школ... 2. Біля школ... було багато дітей. 3. Богдан був за школ... 4. У школ... діти гарно вчаться.

Слова, що в дужках, поставити у відповідних відмінках.

III. 1. Ми шануємо рідну (мова). 2. Дмитро позичив собі (книжка). 3. У (книжка) були цікаві оповідання. 4. Я завжди приходжу в (школа) з (книжка). 5. У Оксани немає (книжка). 6. Не клади хліб на (книжка).

Перекладні диктати

I. 1. My mother is at home. 2. My brother went downtown. 3. My sister is going to school. 4. I am going to church.

II. 1. What do you begin to do on Monday. 2. We begin to learn. 3. When do you write dictation? 4. Mostly on Thursday. 5. When do you have examination? 6. Our examination is always on Friday.

Контрольні диктати

I. 1. В неділю ідемо до церкви. 2. У церкві прекрасно співає хор. 3. Священик тримає в руках євангелію. 4. Діти наближаються до вітваря. 5. Із хорів лине побожна пісня. 6. Моя сестра співає у хорі.

II. 1. Щасливо і радісно пройшло нам літо на оселі. 2. Наша оселя в ліску біля озера. 3. В озері ми купалися та ловили рибу. 4. В яру ми бавилися коло ватри. 5. На вогні часто смажили ковбаски. 6. Гарне було літо на оселі.

III. 1. Гетьман Богдан Хмельницький переміг польські війська на Жовтих Водах. 2. У Києві є пам'ятник Богданові Хмельницькому. 3. На весь світ славна була колись Печерська Лавра. 4. Як тільки поїду в Україну, скупаюся у Дніпрі. 5. У тому Дніпрі, де Володимир Великий охрестив Україну. 6. Приємно буде полежати на білім піску. 7. Ой, Дніпре мій, Дніпре, ріко рідна, мила, куди ти так сумно пливеш?

Диктати-переклади

I. 1. We live in Canada. 2. I have a house in Alberta. 3. My brother John lives in Edmonton. 4. My friend Mike lives in Winnipeg. 5. Ukraine is a rich country.

II. 1. Kostomarov and Hrushevsky are Ukrainian historians. 2. Kostomarov lived in Kiev, and he was a professor of the Kiev University. 3. Hrushevsky was a professor of history in the University at Lviv. 4. Hlibiv was one of the first Ukrainian writers. 5. I like to read the works of Mykola Kostomarov. 6. Yefremiv was a historian of literature.

III. ВПРАВИ НА ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ

Попереджувальні зорово-слухові диктати

Наша школа

I. Наша школа нова і гарна. У школі багато учнів. Учителька вчить нас читати і писати. Ми читаємо, пишемо і співаємо. Я люблю нашу школу. Біля школи є фонтан. За школою спортова площа. На площі ми граємо у футбол. Дзвонить дзвінок — заходимо в класу.

Відповісти на запитання повним реченням.

Яка наша школа? Скільки є учнів у нашій школі? Чого навчає нас учителька у школі? Що ми робимо у школі? Що біля школи? Що є за школою? Що ми робимо на спортивній площі? Коли заходимо в класу?

Контрольні диктати

II. 1. Ми живемо в Канаді. 2. У Канаді гарно жити. 3. Канада багатий край. 4. Наші рідні живуть в Україні. 5. Тут багато лісів і озер. 6. Людина в Канаді живе вільно. 7. У Канаді живе багато різних народів.

III. 1. Сьогодні відвідали нас наші знайомі з Америки. 2. Приємно було зустріти своїх ровесників. 3. Ми бачилися років п'ять тому. 4. За той час ми повиростали і змінилися. 5. Цікаво було послухати розповідь про футбольні змагання. 6. Я теж належу до футбольної дружини.

Вибірковий диктат

Учитель читає речення, а учні вибирають слова, що пишуться з великої букви, і записують у зошитах.

I. Скласти речення з кожним із поданих слів: сьогодні, дзеркало, Йосип, ростуть, фарби, пам'ятник.

II. У кожному реченні додати слово і записати усе речення. 1. Найкращий місяць весни — ..... 2. Перший місяць літа — ..... 3. Місяць, що починає осінь, зветься ..... 4. Останній місяць року — ..... 5. На озері плив..... 6. Хлопець сів на .....

Слова для довідок: травень, червень, вересень, грудень, човен, стілець.

III. Слова, що в дужках, поставити у відповідному відмінку. Я читаю (книжка). Мій брат прочитав багато (книжки). Я прийшов у школу з (книжки). Це було написано у (книжка). Я тішуся (книжка). Я не маю (книжка).

Диктати-переклади

I. 1. I am writing a letter to my sister Mariyka. 2. I give this book to my mother. 3. My brother reads my books. 4. I am now reading your book and you are reading mine. 5. She has one pound of butter. 6. He is a good neighbor. 7. My neighbor is not rich. 8. Ihor is going to school.

II. 1. We live in Canada. 2. There are many rooms in the house. 3. I am resting in the room. 4. You have pictures in the room. 5. The pictures are on the wall. 6. Brother is hanging pictures on the wall. 7. The pictures are on the walls.

III. 1. Petro lives on the island, and we live in the city. 2. The island is near the city. 3. The island is on the lake. 4. There are trees on the island: maples, poplars, and oaks.. 5. We live in the city because the city has conveniences.

Списати і поставити запитання до підкреслених слів у реченні.

Мій батько працює учителем у державній школі. (Хто?)

Я дуже часто відвідую свого вчителя. (— — —)

Ми відбули екскурсію до музею. (— — —)

Наші знайомі загостили до нас на саме Різдво. (— — —)

Сестра доїжджає до університету автом. (— — —)

Списати речення, слова, що в дужках, поставити у відповідних відмінках.

У нашій (школа) є багато різних вигод.

Мій молодший брат любить читати українські (книжка).

Прийди до мене, напишемо багато (лист).

Ми багато працюємо, щоб бути кращими (учні).

Потелефонуй мені, як будеш мати час і (потреба).

Велика буква та вживання букв я, ю, є, і, ї, й, йо, дж, дз, ф

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Я пам'ятаю це з першої кляси. 2. Разом з нами в лісі були Яків та Євген. 3. Вони стараються здобути перші місця. 4. Степан їв пироги зі сметаною. 5. Мати подала йому ложку й виделку. 6. Юля прийшла привітати Юрка з днем його народження.

II. 1. У школі задзвонив дзвінок. 2. Учні зайшли в клясу. 3. Деякі учні залишились на площі. 4. Їм захотілось пограти у футбол. 5. Моя сестра Софійка принесла в школу своє фото. 6. Юрко погнівався на Юлю. 7. Вона завжди кликала його Джордж.

III. 1. Бджоли носять мед до вуликів. 2. Мій брат Федір гарно співав. 3. Робітники працювали на фабриці. 4. Оля часто заглядає у дзеркало. 5. Фотограф робить нам знімок. 6. Іван Франко писав цікаві повісті. 7. Тато купив Оксані гарний портфель.

1. Скласти речення з кожним із поданих слів: а) кіно, дзеркало, вулиця, авто; б) фабрика, літак, футбол, фото.

2. Придумати й записати 5 слів, що мають букви дз, дж, ф.

Контрольні диктати

I. 1. Хлопці зустріли в лісі їжака. 2. Юрко приніс їжака додому. 3. Котик Мурчик хотів погратися з їжаком. 4. Котик поколов собі лапки. 5. Юрко годує їжака молоком та яблуками.

II. 1. За містом чорнілась фабрика. 2. На фабриці працюють робітники. 3. Мама купила Юлі фарби. 4. Євген цього року гарно читає. 5. Джерельна вода буває дуже холодна. 6. Студенти часто відвідували Івана Франка. 7. Франко читав студентам свої вірші. 8. Дзвони скликають людей до церкви.

Узагальнюючі диктати

I. 1. Я іду до школи. 2. Сестра несе книжки. 3. Василь читає газету. 4. На стіні годинник. 5. Дай мені зошит! 6. Я люблю пісні. 7. Намалюй мені котика. 8. Завтра підемо до церкви. 9. Церква наша дуже гарна. 10. Коло церкви ростуть дуби. 11. Ми ходимо до двох шкіл. 12. Учитель пише на таблиці. 13. Нині в нас велике свято. 14. Мати оповідала про Україну.

II. 1. У Канаді багато лісів. 2. У лісі ростуть ялиці, дуби, смереки і берези. 3. З дерева люди роблять папір і картон. 4. З дерева робимо меблі та інші речі. 5. Ліс дає людям велику користь. 6. У нашому саду ростуть сливи, груші і яблуні. 7. У лісі живуть різні звірі. 8. З хутра звірів роблять одяг.

III. 1. Ліс захищає поля від посухи. 2. Жито, пшениця, ячмінь ростуть у полі. 3. Це хлібні рослини. 4. Зерно жита і пшениці мелють. 5. З житнього і пшеничного борошна печуть хліб. 6. З зерна ячменю, вівса, проса і гречки роблять крупу. 7. Льон, соняшник, коноплі теж ростуть у полі. 8. Із стеблин льону виготовляють нитки на полотно. 9. З насіння льону, соняшника, конопель виготовляють олію.

IV. 1. В озері вода зимна. 2. Сонце світить ясно. 3. Місяць світить. 4. Сонце гріє. 5. Дзвонить телефон. 6. Іди до телефону. 7. В класі трое учнів. 8. Юрко спізнався в школу. 9. Мені дев'ять років. 10. Мій брат Юрко любить читати книжки. 11. Він позичає їх у

книгарні. 12. Цього року ми відвідали наших знайомих. 13. Батько купив у крамниці нові чоботи. 14. У Вінніпезі побудували пам'ятник Шевченкові. 15. В міському парку цілий вечір грала музика.

V. 1. Над містом летить літак. 2. Тарас Шевченко дуже любив дітей. 3. Моя сестра належить до молодечої організації. Цього літа вона виїжджала з батьками на оселю. 5. На нашій оселі є розкішний басейн. 6. Кожного літа ми дуже приємно проводимо тут час. 7. На оселі є також спортовий майдан та простора зала для забав.

VI. 1. Сонечко зайшло, і надворі почало вже темніти. 2. Ми кожної неділі ходимо до церкви. 3. У нашій церкві прекрасно співає хор. 4. Священик навчає нас релігії. 5. Над зеленими нивами тремтіло гаряче повітря. 6. Моїй сестричці п'ять років. 7. Брат бавиться м'ячем.

IV. ДИКТАТИ НА ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ

I. 1. Мій брат Юрко купив нову щітку. 2. Сестрі Оксані скоро буде шість років. 3. У нашій хаті завжди зберігалась гарна традиція. 4. Напишіть нам про все гарне, що ви пережили. 5. Пам'ятайте читати голосно і чітко. 6. Жінки у нас дуже працьовиті.

II. 1. Учитель ширить любов і щирість між учнями. 2. Друзі щиро поговорили про свої обов'язки. 3. Дбай про чистоту свого сумління. 4. Робітники працюють шість годин денно. 5. Його брат працює машиністом.

Творчий диктат

Скласти речення з кожним із поданих слів: **читальня, учителька, шість, щітка, чітко.**

Контрольні диктати

I. 1. В читальні діти читали книжки. 2. У крамниці продавався чоловічий і жіночий одяг. 3. Учні набирали в лісі повен кошик жолудів. 4. Через щілину пробивалося яскраве світло сонця. 5. На Україні сіють

жито, пшеницю, ячмінь і овес. 6. Візьми щіточку і гарно вичисти своє убрання.

II. 1. В Канаді фабрики виробляють багато рілних машин. 2. У кожного народу є своя батьківщина. 3. Восени дуже часто ідуть холодні дощі. 4. Відміряй довжину і ширину цього матеріалу. 5. Дбай, щоб зошит у тебе завжди був чистий, бо зошит — це обличчя учня.

III. 1. Честь і слава тим, що віддали життя своє за друзів своїх. 2. Шири правду про свою батьківщину. 3. Шануй старших, щоб і твою старість колись пошанували. 4. Живи так, щоб нікому ніякої кривди не робити. 5. Щирість — це гарна чеснота людського характеру. 6. Чи ти знаєш, скільки полягло українців за волю своєї батьківщини?

Словник: жито, чисто, батьківщина, машина, читальня, учитель, довжина, ширина, кошик, зачіска, вечір, щітка, щілина, ключі, кручі, дощі.

ДЗВІНКИ Й ГЛУХІ ПРИГОЛОСНІ ТА ЇХ ПРАВОПИС

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. У лісі росли молоді дубки. 2. В озері плавають маленькі рибки. 3. На стріху сіла сива голубка. 4. Помий свої зубки. 5. Від чого потріскались у тебе твої уста?

II. 1. Він почастував нас солодкими яблуками. 2. Слідкуйте за своїми помилками. 3. У садку діти забавлялися в котика й мишку. 4. Вони швидко бігали, доганяючи одне одного. 5. Мартин відгадав загадку. 6. Через нашу річку поставили дубову кладку.

III. 1. Бабуня оповідає нам цікаві казки. 2. Сьогодні був морозний ранок. 3. В городі ростуть огірки, редька і капуста. 4. Чи ти вже був коли голодний? 5. Минули холодні дні. 6. Він не хоче ходити в школу. 7. Він шкодує ніг. 8. Ноги в нього дорожчі від голови. 9. Апостол Андрій ходив і голосив правду. 10. А чому це ти перестав ходити в школу? 11. Він терпів холод і голод.

Творчі диктати

У кожному реченні додати останнє слово.

I. 1. Він зустрів його на вузькій ... 2. Стежка вела через ... 3. Два цапки зустрілись на вузькій ... 4. Відгадай мені оцю ... 5. Мені навіть не прийшло це на ...

Слова для довідок: стежці (стежечка), город, кладці (кладочка), загадку (загадочку), гадку (гадочка).

II. 1. Від чого це в тебе псуються ... 2. Ми знайшли в лісі цікаве ... 3. На дні озера плавали маленькі ... 4. Надя внесла в хату маленьку ...

Слова для довідок: зубки (зуби), дупло, рибки (риба), жабку (жабу).

III. 1. Дерево звалив ... 2. Висповідайся із своїх ... 3. ... гніватись на людей. 4. У Канаді ніхто вже не ... 5. Восени ранки бувають...

Слова для довідок: грім, гріхів, гріх, голодує, холодні.

Випадне "е"

Графічні диктати

I. 1. Позич мені свого олівця. У тебе новий і гарний олівець. 2. У місяці вересні починається навчальний рік. Місяць вересень належить вже до осінніх місяців. 3. Дмитрусь узяв олівець і намалював прапорець. Є в нас олівці, та нема прапорців.

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Човен приплив до берега. 2. У човні було п'ятеро учнів. 3. На озері піднявся великий вітер. 4. Взимку віють холодні вітри.

II. 1. У грудні починається зима. 2. Грудень буває інколи дуже холодний. 3. Винеси стілець у садок! 4. Юрко сидів на стільці і читав книжку.

Місяці року. Рік має дванадцять місяців: січень, лютий, березень, квітень, травень, червень, липень, серпень, вересень, жовтень, листопад, грудень.

Поставити місяці року в родовому відмінку (січень — січня) і т. д.

Ненаголошене "и"

Попереджувальні зорово-слухові диктати

I. 1. Хлопці живуть у місті. 2. Вони щиро ставилися до своїх обов'язків. 3. Влітку відпочивали на оселі Батурин. 4. До них прийшли друзі з Дафіну. 5. Ці хлопці принесли їм багато корисних порад. 6. Високі доми закривали широкий простір.

II. 1. Дуже велика й широка наша рідна земля. 2. Синіє широке небо. 3. Здалека видніють рідні поля. 4. Прийди до мене, напишемо листа в Україну. 5. Завтра ми напишемо контрольний диктат. 6. Приготовляйся до кінцевих іспитів. 7. Спиши всіх учнів нашої класи.

III. 1. Моїй сестрі тринадцять років. 2. Дмитро поспішає закінчити своє завдання. 3. Українці — працьовитий і чесний народ. 4. Море ледве колихає хвилі. 5. Мати доню колихала, колихаючи співала.

Творчі диктати

У кожному реченні замість крапок додати слово з дужок.

IV. 1. Реве та стогне Дніпр... 2. На весні природа вся ... 3. По синьому морі плавали малі ... 4. За містом росли високі ... 5. На винограднику нас почастивали ...
(широкий, оживає, кораблики, явори, виноградом)

Узагальнюючі диктати (для старших клас)

На нашій вулиці з'являються все нові і нові будинки. Ми читаємо, пишемо і розмовляємо українською мовою. Мій молодший брат нижчий від мене. Моя старша сестра вища від мене.

Канада є третьою за чергою найбільшою державою у світі. Коли у Галіфаксі дванадцята година ночі, то у Ванкувері восьма. Канада найбільше продукує пшениці. В Алберті видобувають нафтову ропу. Великі поклади вугілля знаходяться на заході Канади. Понад шістдесят різних родів риб ловляться в канадських водах. Канаду населяють різні народи. У кожного народу є своя культура. Український народ у Канаді

плекає свою культуру. Наша культура є складовою частиною канадської культури. Канада ділиться на п'ять головних областей.

Україна розташована у східній частині Європи. За останнім переписом в Україні живе сорок сім мільйонів сто тридцять шість тисяч українців. Чорне море — це відкритий шлях у світ. Дніпро найбільша і найважливіша ріка України. В Україні широко розвинена різного роду промисловість. Україна належить до найбільш розвинених індустриальних країн Європи. Грунт України родючий та багатий на різні корисні копалини. Підсоння України загально сприятливе для всіх видів народнього господарства.

Івана Котляревського називаємо батьком української літератури. Іван Котляревський перший почав писати живою українською мовою. Українська молодь, прислухаючись до українських пісень, навчалась рідної мови. Шевченків "Кобзар" став святою книгою для українців.

VII. 1. У Києві є пам'ятник Володимирові Великому. 2. Київ — найкраще місто в цілій Європі. 3. Це місто так дуже колись любив Тарас Шевченко. 4. Тут якийсь час жила і Леся Українка. 5. Київ відвідував Іван Франко. 6. На Україні є такі міста: Київ, Харків, Полтава, Чернігів, Одеса і багато інших. 7. У Києві цвітуть каштани.

Перекладні диктати

I. 1. There is a good dentist. 2. He extracts bad teeth. 3. How do you like my hat? 4. I like only gray hats. 5. Mary has white gloves. 6. How many books do you have? 7. I have thirty three books.

II. 1. My mother wakes up at 8:30. 2. At this time my mother cooks breakfast. 3. I want to buy a book at the store. 4. Our store is not far from here. 5. What are you writing?

III. 1. There is a lot to see. 2. Walking is good for your health. 3. How much did you pay for tickets? 4. He is sorry about the new buildings.

В АВТОРА МОЖНА НАБУТИ ТАКІ ЙОГО КНИЖКИ:

1. На перехресних шляхах (оповідання) \$1.00
2. Кладка (збірка оповідань для дітей) \$1.50
3. Знайомі обличчя (збірка оповідань) \$1.50
4. Друзі моїх днів (збірка оповідань) \$1.25
5. Далекі обрії (збірка оповідань для учнів
старшого віку) \$1.25
6. Покоління зійдуться (повість для старших) . . \$3.50
7. Княжа слава (за О. Лотоцьким, скорочено) . . . \$1.50
8. Читанка 2. (для 2-ої або й старших клас) \$3.00
9. Коротка історія козаччини (в друку) \$3.50
10. Збірник диктантів \$1.50

Замовлення слати на адресу:

I. BODNARCHUK
67 Lynn Haven Rd.
Toronto 392, Ontario, Canada
M6A 2L1

